

Synchronic Phenomenological Analysis Urban Identity Buildings

* ¹ Res. Asst. **Özge Zenter** , ² Assoc. Prof. Dr. **M. Tayfun Yıldırım**
Gazi University, Faculty of Architecture, Ankara, Türkiye ^{1 & 2}
E-mail ¹: ozgezenter@gazi.edu.tr , E-mail ²: mtayfun@gazi.edu.tr
ORCID ¹: 0000-0002-7785-3218 , ORCID ²: 0000-0001-8817-6120

Abstract

In today's architectural design, besides the expectation of function, the meaning of the design in human perception is important. From the past to the present, the relationship between "urban and identity" has come to the fore more in design. Especially in Modernism, with the effect of globalization-global capitalism, competition between cities has increased and architectural products have become a country promotion tool. The concepts of place and space have changed in architecture; a process in the universalist style consisting of typified buildings that have no connection with the place has begun. Contrary to this attitude, it is seen that the buildings that can be the symbol of the country-city and aim to present the image of different cities are intensified. As one of the ways to give an identity to a city; symbolic buildings, which give information about the place, are the current approach in architecture. In this study, examples of buildings, which are considered as urban symbols, have been examined in diachronic and synchronic. As a phenomenological analysis method, building samples were analyzed in the context of C. Norberg-Schulz's "Genius Loci" concept and Roland Barthes's "Semiological" principles. As a result, the urban symbol buildings which analyzed diachronically and synchronously, either as its context to the place increases or when it exists with its unique qualities, it is seen that the promotional effect of the urban identity to the world also increases.

Keywords: Urban Identity; Iconic Building; Genius Loci; Semiotics.

Kent Kimliği Oluşturan Yapıların Eşzamanlı Fenomenolojik Analizi

Özet

Günümüzde mimari tasarımda fonksiyon beklentisinin yanı sıra, tasarımın insan algısında oluşturduğu anlam önem taşımaktadır. Geçmiş dönemlerden günümüze "kent ve kimlik" ilişkisi tasarımda daha fazla ön plana çıkmıştır. Özellikle Modernizmde küreselleşme-global kapitalizm etkisi ile, kentler arasındaki rekabet artmış, mimari ürünler bir ülke tanıtımı aracı haline gelmiştir. Mimarlıkta yer ve mekan kavramları değişerek; yerle bağlantının koptuğu tipleşen binalardan oluşan universalist üslupta bir süreç yaşanmaktadır. Buna karşıt olarak, ülke-kent sembolü olabilecek, farklı kentlerin imajını sunabilmek amaçlı yapıların yoğunlaştığı görülmektedir. Bir kente kimlik kazandırabilmenin yollarından biri olarak; yeri hakkında bilgi veren, sembolik yapılar mimarlıkta güncel yaklaşım olmaktadır. Bu çalışmada kent sembolü olarak değerlendirilen bina örnekleri tarihsel süreç içerisinde (diakronik) ve farklı ülkelerde eş zamanlı (senkronik) ele alınmıştır. Bina örnekleri fenomenolojik analiz yöntemi olarak; C. Norberg-Schulz'un "Genius Loci (yerin ruhu)" kavramı ile Roland Barthes'in "Semantik (göstergebilim)" ilkeleri bağlamında analiz edilmiştir. Sonuç olarak, tarihsel süreç ve eşzamanlı ele alınan kent sembolü binaların ya yere bağlamsallığı arttıkça ya da özgün nitelikleri ile var olduğunda, kent kimliğinin dünyaya tanıtım etkisinin arttığı görülmektedir.

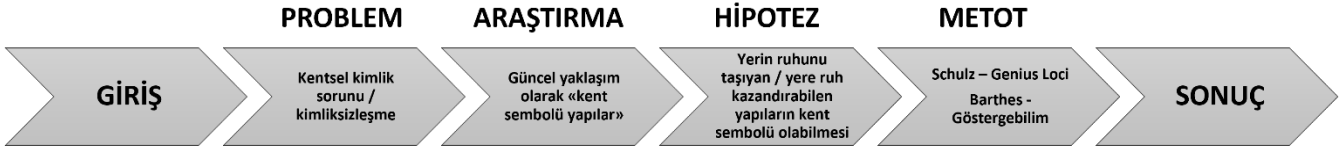
Anahtar Kelimeler: Kent Kimliği; Sembolik Yapılar; Yerin Ruhu; Göstergebilim.

1. Giriş

Geçmişten günümüze mimarlık disiplini kültürel, siyasi, ekonomik, teknolojik, politik birçok girdilerle etkileşim kurarak gelişmektedir. Özellikle küreselleşme ile birlikte farklı bir boyutta şekillenmeye başlamıştır: ülke tanıtım aracı olarak mimarlık. Mimarlığın tanıtım aracı olarak kullanılması yer ve mekan kavramlarını değiştirmiş; kent ile bina arasında kontrastın olduğu tasarımları beraberinde getirmiştir. İçinde fiziksel, topografik, teorik, kentsel içerikler barındırmayan, dünyanın herhangi bir yerine inşa edilebilecek olan sofistike tasarımların uygulandığı görülmektedir. Kentler zaman geçtikçe birbirine benzemiş ve kentsel bir kimlik sorunu ortaya çıkmıştır. Kent kimliğinin oluşturulabilmesi için kentin özel ve ayrımsanabilir nedenlerinin belirlenmesi ve bunların yansıtıldığı tasarımların yapılması gerekmektedir. Bu noktada ülke-kent sembolü olabilecek, kentlerin imajını sunabileceği yapılar çözüm yolu olabilmektedir. Sembolik mimarlık, kentsel zenginliğin korunmasında, kent kimliklerinin,

deneyimlerinin aktarılmasında ve kent imajının gelişmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Ya yerin ruhunu taşıyan ya da yere ruh verebilecek özgün göstergeleri barındıran sembolik yapılar, hem kenti özel kılmakta hem de dünyaya tanıtım etkisinin artmasını sağlamaktadır.

Bu çalışma sembolik yapıların inşa edildikleri kentin kimliği üzerindeki katkısını incelemektedir. Tablolar sembolik yapıların yapım amacını, tasarım yaklaşımını, bağlamla ilişkisini ve kent kimliğine katkısını göstermektedir. Çalışmada bu örneklerle referansla kent sembolü yapılar-kent kimliği ilişkisi hakkında genel bir değerlendirme yapılmıştır.



Şekil 1. Çalışma strüktürü

2. Mimari Tasarımda Mekan ve Kimlik Kavramı

Zaman, mekan ve yer kavramları, gerçekliğin sınırlarını belirlemek için kullanılan, birbiriyle ilişkili kavramlardır. Özellikle mekan ve yer kavramları arasındaki farklılığın oluşturulması zordur. Mimari tasarımda mekan kavramı, insanı belirli sınırlarla içinde bulunduğu çevreden ayıran, çeşitli etkinliklerin gerçekleştiği boşluk olarak tanımlanmaktadır (Alpak ve Düzenli, 2020). Yer kavramı ise, bir düşünme biçimi ve insanın dünyada bulunma biçimi olarak tanımlanmaktadır (Relph, 1976). Bir mekanın kullanıcı isteklerine uyabilen yerlere dönüşebilmesi için oranın fiziksel, sosyal özellikleri ile kullanıcılar için barındırdığı anlamın anlaşılması gerekmektedir (Canter, 1977). Mekan eylemlerle birlikte üretilirken, yer, üzerinde eylemlerin gerçekleştiği sistem olarak düşünülebilir. Cresswell (2004)'e göre yer, insanların bir şekilde ilişki kurdukları, bağlandıkları anlamlı mekanlardır. Sonuç olarak mekan anlamı olmayan bir alandır; insanlar mekanlara anılar, duygular ve anlamlar yüklediklerinde, mekana dokunduklarında mekan bir yer haline gelmektedir (Tuncer Gürkaş ve Barkul, 2012).

Marc Augé de (1995) bu kavramların modernizm ile birlikte yeniden ele alınması gerektiğinden bahsetmektedir. Modernizmin etkisi ile sadece mekanı var eden biçimlenmeler artmış, yer olamayan mekanlar yersizleşme kavramını beraberinde getirmiştir. Mimari ürünün herhangi bir yere, kültüre ve zamana ait olamaması, yere bağlılığın gücünün giderek azalması kentlerde kimliksizleşme ve tek tipleşmeye sebep olmaktadır (Özcan ve Güngör, 2019). Yer olamayan mekanlar kök salabilen anlamlı bir varoluş biçimi olmak yerine, ruhu olamayan, anlamdan, deneyimden ve pratikten yoksun tüketim mekanları olarak görülmektedir (Tuncer Gürkaş ve Barkul, 2012). Oysa bir yer ya da kent diğerlerinden farklılaştıkça, kendine özgü karakteri yansıtabildikçe özel hale gelmekte ve kimlik kazanabilmektedir. Kentlerin de her bireyde olduğu gibi kendine has özellikleri ve kimlikleri vardır. Kent kimliği, her kentte kendine özgü özellikler taşıyan, farklı ölçeklerde var olan, fiziksel, kültürel, sosyo-ekonomik ve tarihsel faktörlerle şekillenen, orada yaşayan insanların yaşam tarzlarından oluşan anlamlı bir bütündür. Fiziksel özellikleri, doğal dokusu, sosyal yapısı, tarihi ve kültürel mirası ile birlikte ilk yerleşiminden günümüze kadar geçirdiği evreler, güneyli ya da batılı kent olma durumu, deniz ve karayolu bağlantıları, geçmiş işgaller, savaşlar, depremler de bir kentin kimliğini tanımlamaktadır (Sönmez, 2020).

Lynch (1981), doğal ve yapılı çevre ile sosyal çevrenin arasındaki etkileşimin, kent kimliğini oluşturduğundan, kenti diğer kentlerden farklı kıldığından bahsetmektedir. Yapılı çevrede kimlik biçim, biçimin içinde bulunduğu konum, yapının işlevi ve anlamı etrafında şekillenmektedir (Lynch, 1981). Kentsel kimlik oluşumunda gelenekler, yaşam biçimi, kültür düzeyi, demografik yapı (nüfus yoğunluğu, yaş grupları vb.), kurumsal yapı insana ait kimlik unsurları; konum, iklim, topoğrafya, bitki örtüsü, jeolojik ve jeomorfik şartları gibi doğal kimlik unsurları; yollar, bölgeler, sınırlar, meydanlar gibi imaj öğeleri; binalar, anıtsal yapılar ya da kent silüetini etkileyen karakteristik yapılar gibi yapay kimlik öğeleri olmaktadır (Sönmez, 2020).

3. Kent Kimliği Oluşturmada Güncel Girdiler: Ülke/Kent Sembolizmi

Bir kente kimlik kazandırabilmenin yollarından biri olarak; yeri hakkında bilgi veren, sembolik yapılar mimarlıkta güncel yaklaşımlardır. Sembolik yapılar küreselleşen dünyada sistemin vazgeçilemez bir unsuru olmuştur.

İmgesel bir gösteri alanı olan kent, insanların içerisinde yaşadığı, hareket ettiği bir yer olmasının yanı sıra hareket etme biçimlerini de belirleyen, uyumlu ya da kaotik birliktelik sağlayan bir coğrafyadır. Kentlerin sahip oldukları ruh, insanlara, topluluklara ve kolektif kimliklere hayat vermektedir. Kentler aynı zamanda ideolojik ve sosyal nitelik taşıyan mücadele alanlarıdır. Küresel kent olmanın prestij sayılması, kentler arasında sembolik bir yarış da beraberinde getirmiş ve kentlerin farklı özellik ve kimliksel göstergelerle ifade edilen yapılarla nitelik kazanmasına neden olmuştur (Aytaç, 2013).

Modernizm ile birlikte küreselleşme-global kapitalizm etkisi ve kentler arasındaki rekabetin artması, mimari ürünleri bir ülke/kent tanıtım aracı haline getirmiştir. Küreselleşme, metaların, sermayenin, imajların, kimliklerin ve insanların küresel bir alan boyunca hareketindeki sürekli artış olarak tanımlanabilmektedir. Yaşam tarzı, kültür, imaj gibi sosyal yönler olmak üzere birçok yönü etkilemiştir (Kara, 2019). Dünyanın bütün bölgelerine yayılma, dünya çapında gelişme anlamına gelen küreselleşme süreci, anlamı ile birlikte ele alındığında bir kentin kültürel ve bölgesel kimliğine aykırı olduğu görülmektedir. Küreselleşme süreci kentsel alanın bağlamını da değiştirmiştir. Kentlerin tek bir tipte olmasına yol açmış ve nihayetinde yaşam alanlarını, mimariyi ve kentsel kimliği etkilemiştir (Nia ve Suleiman, 2017).

Günümüzde kentlerin markalaşması teknoloji ve iletişimdeki gelişmelerle birlikte gereklilik halini almaktadır. Bu nedenle kentlerde kimlik, kültür, toplumsal deneyimler gibi etkenler ile tarihi yapıların korunması, değerlerin gelecek nesillere aktarılması gibi farklı yaklaşımların yanı sıra, önemli görsel etkilere sahip, alışılmışın dışında tasarımları ile sembolik yapılar da ortaya çıkmaktadır. Sembolik yapılar, kent kimliğine katkı sağlayan, biçim ve anlam olarak özgün ikonik yapılardır. Bu yapılar kapitalist sistemin etkili mimari bileşenleri olarak kabul edilmekte ve kentlerin markalaşmasında metaya dönüşmektedir. Küresel sermayeyi çekmekte ve kentin imajlar, semboller ve değerler yaratmasına yardımcı olmaktadır (Yalçınkaya, 2020).

Kenti algılamak, doğal ve yapay çevreden gelen kimlik öğelerini bir bütün olarak ele almakla mümkündür. Bir kentin değerlerinden beslenen mimarlık, kentin farklı kentlere/ ülkelere nasıl sunmak istenildiği ile de ilgilenmektedir. Küreselleşen dünyada kentleri ön plana çıkarma çabaları mimarlığı önemli bir araç haline getirmiştir. Bir kentin değerlerini yansıtan, kentten bahsedildiğinde ilk akla gelen, küresel bir sembol haline gelen pek çok yapı bulunmaktadır. Santiago Calatrava, Antoni Gaudi, Ieoh Ming Pei, Kenzo Tange, Zaha Hadid, Renzo Piano, Rem Koolhaas, Fuksas, Daniel Libeskind ve Frank Gehry gibi ünlü mimar/tasarımcıların mimari yaklaşımları, alışılmamış formları kullanmaları, yeni form ve malzemelerden faydalanmaları tasarımlarını sembolik yapı haline dönüştürmekte, büyük ilgi görmek ve bulundukları kenti bir çekim merkezi haline getirmektedir.

4. Metot : Barthes: Göstergebilim ve Norberg-Schultz: Yerin Ruhu Analizi

Çalışma kapsamında kentsel zenginliğin korunmasında önemli bir yaklaşım olan sembolik yapıların mevcut değerler ile birlikte ele alındığında birbirine benzeyen, kimliksizleşen kentler için iyi bir çözüm sunacağı düşünülmektedir. Bir kente kimlik kazandırabilmenin yollarından biri olarak; yeri hakkında bilgi veren sembolik yapılar, örnekler üzerinden değerlendirilecektir. Kent sembolü olarak değerlendirilen bina örnekleri tarihsel süreç içerisinde (diakronik) ve farklı ülkelerde eş zamanlı (senkronik) şekilde ele alınmıştır.

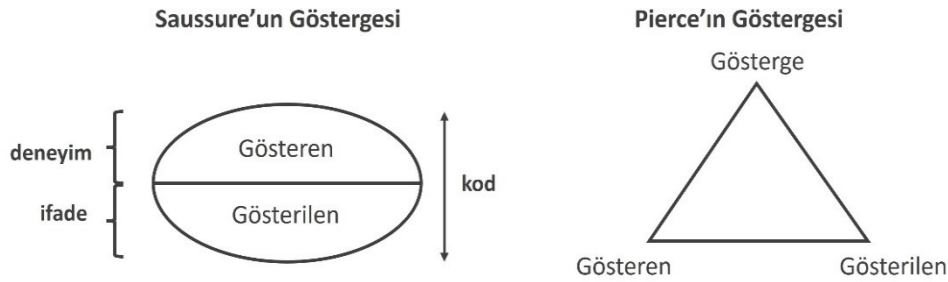
Bina örnekleri fenomenolojik analiz yöntemi olarak;

- C. Norberg-Schulz'un "Genius Loci (yerin ruhu)" kavramı ile,
- Roland Barthes'ın "Semantik (göstergebilim)" ilkeleri bağlamında analiz edilmiştir.

Göstergebilim

Göstergeleri inceleyen bilim dalı olarak tanımlanan “göstergebilim”, “gösterge” ve “bilim” kavramlarının anlamsal değerlerinden daha fazla bir boyuttadır. Gösterge; insanların kullanmış olduğu dil, bir müzik eseri, mimarlık düzenlemeleri, bir kentin düzeni gibi anlamlı birimlerden oluşan dizgedir (Rıfat, 1990).

Roland Barthes’a göre (1979) göstergebilim kavramı iletişim amaçlı tüm araçları, göstergeleri ve bunlar arasındaki ilişkiyi araştıran bilimdir. Barthes, Saussure (1857-1913) ve Peirce (1839-1914)’den etkilenerek çalışmalarını gerçekleştirmiştir. Saussure’a göre gösterge, biçim (gösteren) ve içerik (gösterilen) kavram çiftinden oluşmaktadır. Peirce’e göre ise gösterge, gösteren ve gösterilen olmak üzere üç düzlemli bir yapıdır. Bu durumda göstergebilimin dilbilim ile ilişkili açıklanmasına Saussure’un; dilbilim ve edebiyat dışı alanlarla ilişkilendirilmesine Peirce’in yaklaşımının sebep olduğu söylenebilir (Erkman, 1987). Barthes de, dilden farklı nesnelerin, görüntülerin de anlam taşıyabileceğinden ve gösterge olarak nitelendirilebileceğinden bahsetmektedir (Barthes, 2005).



Şekil 2. Saussure ve Peirce'in Gösterge tanımları (Bayrakçı, 2011)

Mimarlık disiplininde göstergebilim 1960'lı yıllarda tekdüze binaların çevrenin anlamını yok ettiği düşüncesi ile ortaya çıkmıştır. Özellikle savaş sonrası hızlı kentleşme, spekülasyon binalar ve çevresel yıkım gibi olgular artmış, buna tepki olarak kent göstergebilimi tartışmaları başlamıştır. Tartışmalara göre binalar yalnızca estetik değer olarak göze hitap etmemeli, mimari bileşenlerinin bir araya geliş biçimleri ile bir anlam ifade etmesi gerekmektedir. Aslında mimari ürünün her ögesi ve bu ögelerin birbiri ile bir araya geliş biçimleri birer göstergedir. Algılanan bileşenlerin derinlerdeki gösterenleri olduğunun da araştırılması gerekmektedir.

Charles Jencks mimarlığı, malzeme gibi biçimsel gösterenlerin yapısal, ekonomik, mekanik vb. araçları kullanarak gösterilenleri düzenlemesi olarak tanımlamaktadır. Mimari tasarımlarda göstergeye ait göstereni anlatımsal kodlar, gösterileni ise içeriksel kodlar olarak belirlemiştir. Anlatımsal kodlar biçimsel ifadeyle ilişkili kodlarken; içeriksel kodlar yaşam biçimine, kimliğe, geleneksel fıkirlere dayanan kodlardır (Jencks, 1980).

Barthes'ın göstergebilim anlayışının mimarlık tarihine bakıldığında yerel kültürlerle aidiyet, geleneksel mimariden esintiler taşımak, kullanıcıların binaya verdiği anlam bağlamında “bölgeselcilik” (regionalism) akımıyla da paralellikler taşıdığı görülmektedir.

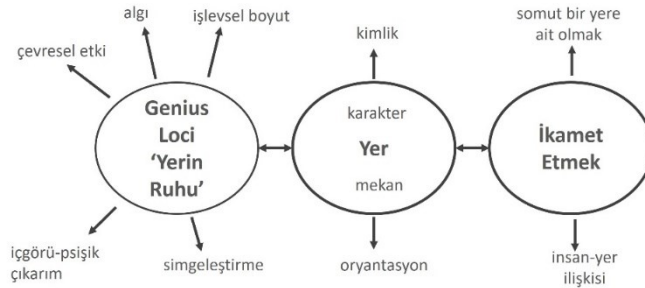
Yerin ruhu

Etimolojik olarak koruyucu “ruh (genius)” ve “yer (loci)” kavramlarının birleşmesiyle oluşan “Genius loci”, bir yerin koruyucusu, ilahi bir ruh anlamına gelmektedir. Antik Roma dönemindeki dini inanışa göre her varlık koruyucu bir ruha sahiptir ve bu ruh bireylere ve yerlere hayat vermektedir. Tarihsel süreç içerisinde bu kavram var olan çağa göre şekil almış ve günümüze kadar ulaşmıştır. Günümüzde tarihteki ilahi olan koruyucu bir ruh olarak değil, yerin kendine ait enerjisine, atmosferine kısacası yerin ruhuna işaret etmektedir.

Norberg-Schulz yerin ruhu kavramını Heidegger'in yer tartışması ve varoluşçuluk fikirlerinden etkilenerek fenomenolojik yaklaşımla yorumlamıştır. Norberg-Schulz mimarlığın temel eylemini “yerin amacını anlamak” olarak açıklamaktadır. Mekanın özelliklerini bir araya getiren ve onları insana yakınlaştıran binalar aracılığıyla “yerin ruhunun” somutlaştırılması gerektiğini anlatmaktadır. O'na göre yerin ruhu, kişinin yaşamının gerçekleştiği

yeri anlaması, deneyimleyebilmesi için gereklidir. Yerlere özel karakter kazandıran topografya ve peyzaj özelliklerini ortaya çıkarmakta ve mimarinin anlamlı bir çevre yaratarak nasıl cevap verebileceğini göstermektedir. Kısacası bu kavram doğal ve yapılı çevrenin fiziksel, duysal ve sembolik değerlerinin kişi üzerindeki etkisi olarak tanımlanabilir. Yeryüzündeki her yer çevresi ile kurduğu ilişki, kendine özgü taşıdığı değerler sayesinde benzersizdir ve başka bir yer ile aynı niteliği taşımamaktadır. Toplum değerleri, normları, inanış şekilleri, sembolleri, istek ve ihtiyaçları gibi parametreler o kentin yerin ruhunu oluşturmaktadır (Norberg-Schulz, 1980).

Norberg-Schulz (1980)'a göre mimari tasarımda yer ile ilişki fiziksel, çevresel, bilişsel, algısal, zamansal ve psikolojik boyutlar ile kurulmaktadır. Fiziksel boyut yerin topolojik ve tipolojik biçimleniş şekillerini; sosyal boyut, o yerde yaşam süren toplumun kültürünü, tarihini ve diğer ideolojik değerlerini ele almaktadır. Psikolojik boyut yer deneyimleyen insanların algısal ve estetik değerlerini ele alırken zamansal boyut ise bellek, güncellik, hareket gibi kavramları ele almaktadır (Norberg Schulz, 1980). Aynı şekilde Steel (1981)'de bu boyutlardan bahsetmektedir. Mekanın boyutu, mesafe, ölçek-oran, doku, renk, ses, koku, sıcaklık ve görsel çeşitlilik gibi faktörler yer ile ilişki kurulmasında ve yerin ruhunun yansıtılmasında önem taşımaktadır. Bu faktörlerin yanı sıra kimlik, tarih, zevk, güvenlik ve hafıza gibi olgular da mimari tasarımda yerin ruhunun oluşturulması kapsamında ele alınmalıdır (aktaran Caferoğlu, 2022).



Şekil 3. Yerin Ruhu kavramı kavramsal diyagramı (Badami, 2022)

Yerin ruhu anlayışı da mimarlık tarihinde yerel kültüre aidiyet, geleneksel mimariden esintiler taşımak anlamında "bölgeselcilik (regionalism) anlayışıyla paralellik taşımaktadır.

5. Alan Çalışması: Örneklerin Diakronik ve Senkronik Analizi

Fenomenoloji, insan gerçekliğinin daha derin yapısını araştırmak ve varoluşumuzla özdeşleştirebilecek metaforların dilini ifade etmek anlamına gelmektedir. Mimarlığın tamamen görsel veya kavramsal bir alıştırma olmanın ötesinde duysal bir deneyim olduğunu vurgulamaktadır (Amen ve Kuzovic, 2018). Yapının matematiksel, fiziksel oran ve ölçülerinin hesapları yapılmaksızın, mimari algı ve duyguları önemsenerek onu heykelden ayırmak olarak tanımlanabilir (Pallasmaa, 1996). Yerlerin ve iç yapılarının tanıtılması bakımından yararlı bir araç olsa da, mekanları birbirine bağlayan göstergelerden ayrı görülmemelidir. Çünkü unsurlar arasındaki bağlantıyı anlamak için göstergelerden yararlanmak gerekmektedir (Amen ve Kuzovic, 2018).

Kentsel çevre, göstergelerden ve bu göstergelerin taşıdığı anlamların bütünlüğü ile oluşmaktadır. Göstergeler ve imgelerden oluşmakta ve göstergelerin topladıkları verilere bağlı olarak da çeşitlenmektedir. Göstergeler ile toplanan veriler, anlamlar ise kendine özgü nitelikleri barındıran o kentin, yerin ruhunu oluşturmaktadır. Yaşamın gerçekleştiği yer insanı, insan da yaşadığı çevreyi etkilemektedir. Bu nedenle yerin ruhu göstergelerden, doğal-yapay çevreden ve insanı etkileyen tüm faktörlerden beslenmektedir (Caferoğlu, 2022).

Modernizm ile birlikte yer kavramı farklılaşmış yerin ruhu yersizlik kavramının etkisi ile zarar görmeye başlamıştır. Küreselleşmenin de etkisiyle mimarlık bölgesel bir olgu değil, sınırsız evrensel bir olgu haline dönüşmüştür. Tasarımın herhangi bir yere, kültüre ve zamana ait olmaması, yere bağlılığın azalması kent imajını olumsuz etkilemiştir. Bu noktada kent imajının güçlenebilmesi için, kent sembolü olabilecek yapılar çözüm yolu olabilmektedir. Kent kimliğini, kentin yerin ruhunu oluşturan özelliklerden biri olan sembolik yapılar, bulundukları kentin tanıtımına da katkı sağlamaktadır. Paris, Londra, New York, San Francisco vb. güçlü destinasyonlar dünyada sembol yapıları ile hatırlanmaktadır (Emin, 2012).

Alan çalışması olarak sembolik yapıların inşa edildikleri kentin kimliği üzerindeki katkısı incelenmektedir. Kent kimliği oluşturan sembolik yapıların fenomenolojik analizi için iki aşama izlenmiştir:

1. Kodların (göstergelerin) analizi

2. Yerin ruhu kavramına özgü parametrelerin analizi.

Kentsel kimliği tanımlayan sembolik yapıların gösteren-gösterilen ilişkisi çerçevesinde analiz edilebilmesine yardımcı olmak amacıyla çalışmada, Roland Barthes'ın ilkeleri ile Jenkcks tarafından düzenlenen tablodaki anlatımsal ve içeriksel kodlarla simge üreten bilgi ve kuramlara başvurulmuştur. Bu kodlar;

- Simgesel-anlamsal kodlar (biçim-işlev ilişkisi)
- İkonik gösterge (yapının fiziksel yapısı)
- Belirti göstergesi (işaretler).

Yerin ruhu bağlamında sembolik yapılar, Norberg-Schulz tarafından belirlenen yerin ruhuna özgü parametreler doğrultusunda analiz edilmiştir. Bu parametreler;

- Fiziksel boyut (ekolojik veriler)
- Sosyal boyut (tarih, yerin kültürü)
- Psikolojik boyut (uyum, algısal ve duyuşsal veriler)
- Zamansal boyut (bellek, çağdaş gereksinim ve ilkelere cevap verebilmesi).

Bu analizler tarihi sembolik yapı / çağdaş sembolik yapı / tarihten beslenen ama çağdaş sembolik yapı başlıkları altında sınıflandırılmıştır. Sonuç olarak analizlerin referanslarıyla genel bir değerlendirmeye ulaşılabacaktır.

1. Tarihteki sembolik yapılar

Tablo 1. Ayasofya Camii - Türkiye

TÜRKİYE – Ayasofya 532-537 Miletli İsidoros; Trallesli Anthemios	Yapım amacı: I.Konstantinos (324-337) Hristiyanlığın resmi din olması ile birlikte imparatorluğun farklı yerlerinde kiliseler yaptırmaya başlamıştır. Aynı yerde yangın, deprem, savaşlar gibi olaylarla etkilenecek üç kez inşa edilen yapının üçüncüsü Bizans imparatoru I. Jüstinyen tarafından inşa ettirilmiştir. Fatih Sultan Mehmed Han'ın İstanbul'u fethi ile birlikte camiye dönüştürülmüştür.
	Göstergeler: Merkezi kubbe, iki yarım kubbe, pendentif, çok sayıda pencere ile delinmiş tympanum duvarı (alınlık tablası), kubbe eteğinde pencere dizisi, bezemeler, renkli mozaikler. Yerin ruhu: Mimarlık Romalılar için gücün simgesi olarak görülmektedir. Büyük boyutlarda tonoz ve kubbe sistemler uygulanmaya başlanmış, büyük açıklıklı mekanların tasarlanması mümkün kılınmıştır. Bizans Döneminde Hristiyanlık ve kiliselerin yeni statüsü mimarlığı da dönüştürmüştür. Tanrı'nın görkeminin ifade edilebilmesi önem taşımaktadır. Kiliselerin prototipi olan tapınaklar yetersiz kaldığı için Roma İmparatorluğu'nun kubbeli yapılarından esinlenilerek tasarımlar yapılmıştır. Ayasofya'da da Roma imparatorluk mimarisi izlerinin anıtsal boyutunu görmek mümkündür. Ayasofya'ya ait göstergeler yerin ruhunu oluşturmuş ve Osmanlı tarafından içselleştirilen Ayasofya göstergeleri birçok yapıda sürdürülmeye devam etmiştir (Erdoğan, 2012; Köksal, 2021; URL-1).

Tablo 2. Taç Mahal - Hindistan

HİNDİSTAN – Taç Mahal 1631-1654 Ahmed Üstad Lahori	
	Yapım amacı: Anıtsal mezar ve çevresi, Cihan Şahın emri ile vefat eden eşi için tasarlanmıştır. Yeryüzündeki cenneti temsil eden dört bahçe kavramı tasarımda vurgulanmıştır.
Göstergeler: Ritmik motifler, yüksek kubbe, dekoratif kuleler, tonozlu kemerler, tonozlarla kaplı tavan, simetrik ve düzenli geometrik form, kırmızı kumtaşı ve beyaz mermer. Yerin ruhu: Hint mimarlığı egemen ruhban sınıf tarafından bilinen gizli matematiksel formüllere dayanmaktadır. M.S. 12. yy.da İslam dini ile birlikte ibadet mimarlık geleneği birleşmeye başlamıştır. Taç Mahal; Fars, İslam ve Hint mimari tarzlarını yansıtan Babür tarzının temsilidir. Kullanılan malzemeler Babür tarzını yansıtmaktadır. Kare kaide üzerinde duran ve üzerinde büyük bir kubbe bulunan simetrik yapı barındırdığı unsurlarla Farsça tarzı yansıtmaktadır. Hindistan'ın Agra kentinde bulunmaktadır. Ancak binanın şöhreti bulunduğu kentten çok daha fazlasına yayılmış kent kimliğinin dünyaya tanıtılmasında etkili olmuştur (Akar ve Doraj, 2023; Melvin, 2005; URL-2)	

Tablo 3. Eyfel Kulesi - Paris

FRANSA – Eyfel Kulesi 1889 Gustave Eiffel & Stephen Sauvestre	
	Yapım amacı: 1889 yılında Fransız İhtilali'nin 100. yıldönümü kutlaması için düzenlenen Exposition Universelle (dünya sergisi)'de fuara geçici bir giriş kapısı olarak tasarlanmıştır.
Göstergeler: Dört demir kafes ayak, ayaklar üzerinde yükselen tek bir demir kafes. Yerin ruhu: Çoğu sanatçı tarafından dev bir fabrika bacasına benzetilerek eleştirilmiş Eyfel kulesi, dönemine göre alışılmadık biçiminden dolayı çeşitli protestolarla karşılaşmıştır. Bağlamdan uzak ancak yeni ve hayal edilemeyecek bir yükseklikteki kule, göstergeleri ve özgünlüğü ile Paris'in hatta Fransa'nın ikonu haline gelmiştir (Yargıç, 2009; URL-3).	

2. Çağdaş sembolik yapılar

Tablo 4. Chandigarh Meclis Sarayı - Hindistan

HİNDİSTAN – Chandigarh Meclis Sarayı, Capitol Kompleksi

1955

Le Corbusier



Yapım amacı: Hindistan'ın bağımsızlığını ilan etmesinden sonra yeni bir başkent için yeni bir Chandigarh şehri inşa edilmek istenmiştir. Yapı, Le Corbusier tarafından tasarlanan Capitol Kompleksi'nin bir parçasıdır: Meclis Sarayı, Sekreterlik ve Yüksek Mahkeme.

Göstergeler: Betonarme sütunlar, güneş kırıcılar, düz çatı, serbest cephe.

Yerin ruhu: Capitol Kopleksi, geçmişin geleneklerinden bağımsız, ulusun geleceğe olan inancının bir simgesi olarak tasarlanmak istenmiştir. Modernist brütalizmin ilk örneklerinden olan Meclis Sarayı, mimari unsurlarla değil, işlevle sınırlı şekilde tasarlanmıştır. Yasama odalarının düzensiz formu, eğrisel toplantı salonu ve piramidal vali meclisi, işlevlerine göre ayrı şekilde tasarlanmıştır. Odaların formu ışığın salona yönlendirilmesine yardımcı olmaktadır. Ayrıca yerel sıcak iklim tasarımda önemli bir kriter olmuştur. Bu sebeple Meclis Sarayı, dünyada kent kimliği sağlayan önemli bir örnektir (URL-4, URL-5).

Tablo 5. Brezilya Ulusal Kongre Binası - Brezilya

BREZİLYA – Brezilya Ulusal Kongre Binası

1960

Oscar Niemeyer



Yapım amacı: Brezilya'nın başkenti Brasil'in yapılandırılması, eski geleneksel dokunun dışında atıl bir alanda gerçekleşmiştir. Costa tarafından Brezilya'nın planı çizilmiş ve fonksiyonel zonlamalar yapılmıştır. Brezilya Ulusal Kongre Binası, federal senatonun toplanma salonu, temsilciler meclisinin toplanma salonu ve meclis üyelerinin ofislerine hizmet etmek amacıyla tasarlanmıştır.

Göstergeler: İçbükey kubbe ve dışbükey kubbe, ikiz kuleler, havuz.

Yerin ruhu: Eski geleneksel doku dışında inşa edilen yapının bağlamla ilişki kurabilmesi için edindiği referanslar azdır. Bu durum yeni bir tarihsel başlangıcı ifade etmektedir. Sabit bir düzlemde ve tek bir kotta yerleşen yapı, modernizm stili ile inşa edilmiştir. Bu dönemde yapılar süsten uzaklaşmış, fonksiyonellik ön plana çıkmıştır. Ulusal Kongre Binasında oldukça sadeleşen içbükey ve dışbükey kubbeler bulunmaktadır. Her iki kubbe de düz çatı ile örtülmüştür. Sadeleşen biçimsel imajlarla anıtsallık ifade edilmiştir. Yapının algısının güçlendirilmesi için su dokusu ile yansımalar yapılmıştır. Sadeliği ve geometrisi ile şehrin kimliğine önemli katkı sağlamaktadır (Kırcı, 2013; URL-2).

Tablo 6. Pompidou - Fransa

FRANSA – Centre Pompidou 1977 Renzo Piano + Richard Rogers	 Yapım amacı: 1969-74 yılları arasında Fransa Cumhurbaşkanı olan George Pompidou, dikkat çekecek ve şehrin anıtsal yönüne hizmet edebilecek bir kültür merkezi inşa edilmesini istemiştir. Düzenlenen yarışmada daha önce benzeri görülmemiş yüksek teknolojili modern bir tasarım olan kültür merkezi birinci olmuştur.
Göstergeler: Mekanik sistemler, renklerin kullanımı, şeffaflık, hafiflik, çelik strüktür, cam kabuk, havalandırma boruları. Yerin ruhu: 1950'ler ve sonrasında mimarlık ve teknoloji arasındaki ilişki değişmiş ve gelişmiştir. Teknoizm, High Tech mimarlık gibi kavramlar, yeni teknolojiler ile mimarların hayal ürünü imajlarının gerçekleşebileceğini göstermektedir. Centre Pompidou, uzaydan gelmiş ve şehrin dokusuna çarpmış bir devasa makineye benzemektedir. Çok amaçlı geniş mekanlar tasarlama ve teknik-strüktürel bileşenlerin vurgulanması arzusu hakimdir. Renkli taşıyıcı sistemi ve göz önünde tutulan servisleri endüstriyel bir görünüm kazandırmış ve bu sayede kent simgesi haline gelmiştir. Radikal, fütüristik, yenilikçi ve öncü mimarisi, bir kültürel şov olarak görülmeye devam etmektedir (Gympel, 2018; Kırıcı, 2013; URL-2).	

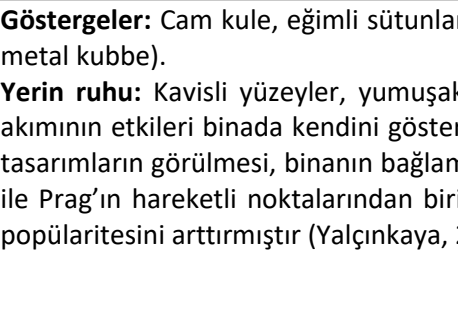
Tablo 7. Hong Kong ve Şanghay Bankası – Hong Kong

HONG KONG –Hong Kong ve Şanghay Bankası (HSBC) 1986 Foster + Partners	 Yapım amacı: Hong Kong'ta bankaya ait departmanların birçok ofise yayılması, ofislerin çok yüksek kiralar ödemek zorunda kalmasından dolayı müdürlük binasının yeniden yapılandırılmasına ihtiyaç duyulmuştur. Açılan yarışmada gücü, güveni ve teknolojinin imkanlarını temsil eden proje birinci olmuştur.
Göstergeler: X şeklinde motifler, çelik direk çiftleri, üç ayrı kule, güneş kepçesi, esneklik. Yerin ruhu: Hong Kong'ta yüksek yapıların yaygınlaşmasıyla, Hong Kong silüeti de hızla değişmiştir. Gökdelenler arasında bir gökdelen olarak tasarlanan Hong Kong ve Şangay Bankası, strüktürün aşırı şekilde dışsallaştırılması ve mümkün olduğunca cephenin önüne yerleştirilmesi tarzını yansıtmaktadır. Yöresel iklim özelliklerinin tayfunlara ve rüzgar yüklerine karşı dayanıklı bir strüktür çerçeve gerektirmesi de bu strüktürün tasarlanmasını gerekli kılmıştır. Yapıda ön plana çıkan strüktürel sergicilik ve sürdürülebilirlik arzusu onun zihinlerde kalıcı olmasını sağlamıştır. İklimsel koşullara göre tasarlanmasının yanı sıra yeni özellikleri ile kent sembolü haline gelmiştir (Enercan, 2004; URL-2).	

Tablo 8. Louvre Piramidi - Fransa

FRANSA – Louvre Piramidi 1989 I.M. Pei	Yapım amacı: Louvre Müzesi'nin yenilenme projesi kapsamında ziyaretçi yoğunluğundan kaynaklanan tıkanıklığın hafifletilmesi amacıyla avluda yeni bir giriş kapısı olarak tasarlanmıştır.
	Göstergeler: Cam çelik piramit, şeffaflık. Yerin ruhu: Geçmişin mimari geleneklerinin kırılması, zamanını yansıtan bir tasarım hedeflenmiştir. Modernist tavrın Louvre Müzesi'nin Fransız Rönesans tarzına uymadığı savunulsa da barındırdığı zıtlıkla dikkat çeken bir tasarım olmuştur (URL-3).

Tablo 9. Dans Eden Ev - Çek

ÇEK CUMHURİYETİ, PRAG – Dans Eden Ev 1996 Frank Gehry	Yapım amacı: Hollandalı ING Bankasının Prag'da ikon yaratma isteği ile, uluslararası şirketlerin ofislerine ev sahipliği yapmak amacıyla tasarlanmıştır. Zemin katta kafeler, en üst katta ise nehir manzaralı restoran bulunmaktadır.
	Göstergeler: Cam kule, eğimli sütunlar, dalgalı form, beton paneller, çelik-cam kullanımı, medusa (bükülmüş metal kubbe). Yerin ruhu: Kavisli yüzeyler, yumuşak biçimler, doğadan alınmış formları ile dikkat çeken postmodernizm akımının etkileri binada kendini göstermektedir. Şehrin dokusu incelendiğinde daha çok Barok ve Gotik tarzı tasarımların görülmesi, binanın bağlamla ilişkisini göstermektedir. Bağlamdan kopuk ve dikkat çeken tasarımı ile Prag'ın hareketli noktalarından birinde yer alan bina, şehri tanımlayan bir sembole dönüşmüş ve şehrin popülaritesini arttırmıştır (Yalçinkaya, 2020; URL-3).

Tablo 10. Bilbao Guggenheim Müzesi - İspanya**İSPANYA – Bilbao Guggenheim Müzesi**

1997

Frank Gehry



Yapım amacı: Bilbao eskiden, birçok olayla karşılaşmış, harap hale gelmiş ve canlılığını yitirmiş bir liman kenttir. 1990'larda kentte yenilenme hareketi başlamış ve bu süreçte Bilbao'nun yeniden doğuşunun sembolü haline gelecek kent simgesi arayışları için bir müze binası yapılması amaçlanmıştır.

Göstergeler: Çelik çerçeve, parlak titanyum karolar, avlu kuleleri, metal strüktürler.

Yerin ruhu: 1980'lerde nesnel biçimler ve mimarlığın entelektüel içeriğe sahip olması mimarlığın daha da çeşitlenmesini sağlamıştır. Bu dönemde dekonstrüktivist mimarinin etkisiyle tasarlanması müzeyi dikkat çekici bir tasarım haline getirmiştir. Müze, liman şehri olan Bilbao'nun tarihine atıfta bulunarak devasa bir gemi şeklinde tasarlanmıştır. Kıvrık ve akışkan biçimi ile heykelsi bir nitelik kazanan müze, kente ekonomik getirinin yanı sıra kimlik ve imaj kazandırmıştır (Melvin, 2005; Bridge, 2019; URL-3).

3. Tarihten beslenen ama çağdaş sembolik yapılar

Tablo 11. Yoyogi Ulusal Spor Salonu - Japonya**JAPONYA – Yoyogi Ulusal Spor Salonu**

1964

Kenzo Tange



Yapım amacı: Japonya'daki 1964 Yaz Olimpiyatları Oyunları için inşa edilmiştir.

Göstergeler: İki dışbükey eğri, çelik kablolar, metal kaplama.

Yerin Ruhu: Modernist mimar Kenzo Tange tarafından tasarlanan spor salonu, batı modernist estetiğinin ve geleneksel Japon mimarisinin birleşiminden oluşmaktadır. Salyangozu andıran yapısal sistemi, alçak profilli ve geniş çatısı ile yapı Japon pagodasına benzetilmektedir. Dinamik formu ve yapısal dışavurumculuğu ile mimari bir simge haline gelmiş, kent kimliğine katkıda bulunmuştur (URL-2).

Tablo 12. Petronas İkiz Kuleleri – Malezya

MALEZYA – Petronas İkiz Kuleleri 1998 Cesar Pelli	
	Yapım amacı: İş binası olarak tasarlanan kuleler içerisinde ofis, alışveriş merkezi, müze, sanat galerisi ve birçok ofis barındırmaktadır.
Göstergeler: Rub El Hizb motifi, kuleler, Cami minarelerini andıran kule antenleri, köprü. Yerin ruhu: Petronas Kuleleri, hem Malezya'nın geçmişinden hem de İslam mimarisinden ve modernizm akımından izler taşımaktadır. 98-2004 yılları arasında dünyanın en yüksek gökdeleni olarak anılmaktadır. İslam kültürünün temsilini yansıtan bir mimari tasarımdır. Malezya petrol devinin yanı sıra ülkenin de ekonomik gücünü yansıtan simgesel bir değer olmuştur (URL-3).	

6. Sonuç

Bu çalışma, kent kimliğine etki eden sembolik yapıların eşzamanlı fenomenolojik analizini gerçekleştirmiştir. Modernizmle birlikte yer kavramının değerini kaybetmesi her yerin birbirine benzetmesine, aynılaşmasına ve yerin kimliğini kaybetmesine neden olmuştur. Bu problemlerle mimarlık, anlamların olmadığı bir ortama dönüşmeye başlamıştır.

Küreselleşmeyle birlikte mimarlığın ülke/kent tanıtım aracı haline gelmesi, kentin imajını sunabilmesini ve kimliğini koruyabilmesini gerekli kılmıştır. Günümüzde mimari tasarımda sembolik yapılar güncel tasarım girdisi olarak önem taşımaktadır. Sembolik yapılar bulundukları kente yeni imajlar ve yeni değerler kazandırmaktadır. Ancak yersizleşme/kimiksizleşme ile yerellik/kent kimliği kazandırma arasındaki farkın kaçırılmaması gerekmektedir. Bu nedenle tasarımda C. Norberg-Schulz'un "Genius Loci (yerin ruhu)" kavramı ile Roland Barthes'ın "Semantik (göstergebilimsel)" ilkelerini takip etmek değer taşımaktadır. Bu kavramlar yerin, kentin ve insanın kimliğine katkıda bulunularak anlamlı tasarımlar yapılabilmesini sağlamaktadır.

Kent sembolü olan örnek yapılar Norberg-Schulz'un yerin ruhu kavramı ve Barthes'ın semantik ilkeleri üzerinden analiz edildiğinde, örneklerin bazılarının içinde bulunduğu yerin doğal ve yapısal çevresindeki göstergelerle var olduğu; bazılarının ise özgün özellikleriyle ya da yarattığı zıtlıkla yerin ruhunun akışına çeşitlilik kattığı görülmektedir. Örnekler incelendiğinde kente kimlik kazandıran ve kent simgesi yaratan binalarda dört ana paradigmanın olduğu görülmektedir:

1. Yerel kültür ve mimariden (ölçü, oran, form ve plan şeması) esinlenen çağdaş tasarım örnekleri: Yoyogi Tokyo Olimpiyat Tesisleri, Petronas Kuleleri, Chandigarh Meclis Sarayı.
2. Binanın teknolojik özellikleri ile kent sembolü olan örnekler: Eyfel Kulesi, Centre Pompidou, Hong Kong ve Şanghay Bankası.
3. İçinde bulunduğu kentsel dokuya biçimsel ve teknolojik zıtlık/özgünlük ile kent sembolü olan örnekler: Brezilya Ulusal Kongre Binası, Centre Pompidou, Dans Eden Ev, Bilbao Guggenheim Müzesi.
4. Eski ve yeninin entegre olduğu kent sembolü örnekler: Louvre Piramidi.

Mimari tasarımda bundan sonraki tasarımlar için, bu dört paradigmalardan herhangi birine ağırlık verilerek tasarıma başlamak, bir kente kimlik kazandırmada kent sembolü yaratabilme yöntemi olarak kullanılabilir. Kent sembolünün nasıl oluşturulduğuna dair oluşturulan öneri kontrol noktaları, hem tasarımda hem de kent sembolü yapıların başarısının ölçülebilmesinde kullanılabilir. Oluşturulan paradigmaların, mimari tasarımda kent kimliğine

katkı sağlayan sembolik yapılar üzerinden bir morfolojik analiz yöntemi oluşturması bakımından da önem taşıdığı düşünülmektedir.

Özetle; bir yapının kent sembolü haline gelebilmesi için; ya bulunduğu yere özel, bulunduğu yerdeki kültürden etkilenecek tasarlanması ya evrensel değerler ile yerel değerler arasında çağın teknolojisini kullanarak tasarlanması ya da özgün nitelikleri ile ön plana çıkabilmesi, bu sayede kent kimliğine hizmet edebiliyor olması gerekmektedir. Sonuç ürün ya bulunduğu yerin ruhunu taşıyabilmeli ya da yerin ruhunun akışını arttırabilecek göstergelere ve tasarıma sahip olmalıdır. Bu da yere ait doğal göstergelerin ve yapay dokuya ait göstergelerin analiz edilerek; göstergelere uyumlu ya da zıtlık yaratarak yerin çeşitliliğinin sağlanması ile gerçekleştirilmektedir. Yerel olanı taklit etmek değil, yerin ruhuna özgü ya da yere ruh kazandırabilecek göstergeleri evrensel boyutta modern özelliklere taşıyabilmek önemlidir.

Kaynakça

- Akar, Ü. ve Doraj, P. (2023). Gestalt İlkeleri Bağlamında Dört Bahçe Sistemi Yapılarının Analizi (Taç Mahal Örneği). *Black Sea Journal of Engineering and Science*, 6 (2), 132-142. <https://doi.org/10.34248/bsengineering.1243058>.
- Alpak, E. M. ve Düzenli, T. (2020). Mekân, Yer ve Kimlik: Kentsel Donatı Bağlamında. Mimarlık, Planlama ve Tasarım Alanında Teori ve Araştırmalar II, Ed. Demirarslan Sibel, Gece Kitaplığı, 51.
- Amen, M. A. and Kuzovic, D. (2018). The effect of the binary space and social interaction in creating an actual context of understanding the traditional urban space. *Journal of Contemporary Urban Affairs*, 2(2), 71–77. <https://doi.org/10.25034/ijcua.2018.3672>.
- Amen, M. A. (2021). The Assessment of Cities Physical Complexity through Urban Energy Consumption. *Civil Engineering and Architecture*, 9(7), 2517–2527. <https://doi.org/10.13189/cea.2021.090735>
- Aziz Amen, M. (2022). The effects of buildings' physical characteristics on urban network centrality. *Ain Shams Engineering Journal*, 13(6), 101765. <https://doi.org/10.1016/j.asej.2022.101765>
- Amen, M. A., Afara, A., & Nia, H. A. (2023). Exploring the Link between Street Layout Centrality and Walkability for Sustainable Tourism in Historical Urban Areas. *Urban Science*, 7(2), 67. <https://doi.org/10.3390/urbansci7020067>
- Amen, M. A., & Nia, H. A. (2020). The Effect of Centrality Values in Urban Gentrification Development: A Case Study of Erbil City. *Civil Engineering and Architecture*, 8(5), 916–928. <https://doi.org/10.13189/cea.2020.080519>
- Aziz Amen, M., & Nia, H. A. (2018). The dichotomy of society and urban space configuration in producing the semiotic structure of the modernism urban fabric. *Semiotica*, 2018(222), 203–223. <https://doi.org/10.1515/sem-2016-0141>
- Amen, M. A., & Nia, H. A. (2021). The Effect of Cognitive Semiotics on The Interpretation of Urban Space Configuration. <https://doi.org/doi:10.38027/iccaua2021227n9>
- Aziz Amen, M. (2017). The inspiration of Bauhaus principles on the modern housing in Cyprus. *Journal of Contemporary Urban Affairs*, 1(2), 21–32. <https://doi.org/10.25034/ijcua.2017.3645>
- Assmann, J. (2001). Kültürel Bellek, Eski Kültürlerde Yazı, Hatırlama ve Politik Kimlik. (A. Tekin, Çev.), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Aytaç, Ö. (2013). Kent Mekânları ve Kimlik/Farklılık Sorunu, *İdealKent*, 4(9). 138-169.
- Barkul, Ö. ve Tuncer Gürkaş, E. (2012). Yer Üzerine Kavramsal Bir Okuma Denemesi. *Sigma*, YTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi, vol.4, 1-11.
- Barthes, R., (2005). Göstergebilimsel Serüven, Yapı Kredi Yayınları:223, Mehmet Rifat, Sema Rifat (Çev.), 4. Baskı, İstanbul: Yapı Kredi.
- Barthes, R., (1979). Göstergebilim İlkeleri, Kültür Bakanlığı Yayınları:337, Bilim Dizisi:8, Berke Vardar, Mehmet Rifat (Çev.). Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Badami, A. A. (2022). Management of the image of the city in urban planning: experimental methodologies in the colour plan of the Egadi Islands. *Urban Design International*, 1-16. <https://doi.org/10.1057/s41289-022-00200-1>.
- Bayrakçı, O. (2016). Göstergebilimsel Araştırma Alanı Olarak Ürün Tasarımı. *Tasarım + Kuram*, 7 (11), 1-13. <https://doi.org/10.23835/tasarimkuram.240886>.

- Bridge, N. (2019). Mimarlık 101, Mimari Üsluplar, Önemli Yapılar ve Ünlü Mimarlar Hakkında Bilmeniz Gereken Her Şey. Funda Sezen (Çev.), 5. Baskı, İstanbul: Say Yayınları.
- Caferoğlu, A. E. (2022). Yerin Ruhu/Genius Loci Kavramı Bağlamında Mimarın Rolü ve Bir Tasarım Yaklaşımı Örneği: Yahşibey Mahallesi, İzmir, Yüksek Lisans Tezi, Gebze Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Gebze.
- Canter, D. (1977). The psychology of place. St Martin'S Press.
- Emin, N. (2012). Marka Kent Oluşturmada Sembol Yapıların Değerlendirilmesi ve Bir Uygulama, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Enercan, T. (2004). High tech ofis yapıları ve ekolojik ofis yapılarının gelişimine olan etkisi, Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Erdoğan, E. G. (2012). Bizans Dönemi'nde Ayasofya, Tarihçesi ve Mimari Özellikleri Hakkında Genel Bilgiler. İstanbul Sosyal Bilimler Dergisi, (1), 1-7. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/istjss/issue/17487/183009>.
- Erkman, F. (1987). Göstergebilime Giriş. İstanbul: Alan Yayıncılık.
- Frampton, K. (1983). Towards a Critical Regionalism: Six Points for an Architecture of Resistance. The Anti Aesthetic: Essays on Postmodern Culture, Ed. Hal Foster, Washington: Bay Press.
- Gympel, J. (2018). Antik Çağlardan Günümüze: Mimarlığın Öyküsü. Derya Nüket Özer (Çev.), İstanbul: Hep Kitap.
- Jencks, C. (1980). The Architectural Sign,[in:] G. Broadbent, R. Bunt, Ch. Jencks, eds., Signs, Symbols and Architecture, Chichester–New York–Brisbane–Toronto: John Wiley & Sons, 71-118.
- Kara, B. (2019). The Impact Of Globalization On Cities. Journal of Contemporary Urban Affairs, 3(2), 108–113. <https://doi.org/10.25034/ijcua.2018.4707>.
- Kırcı, N. (2013). 20. Yüzyıl Mimarlığı. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Köksal, A. (2021). Mekan ve Yer, Ed. Gülşen Özyaydın, Merve Akı, İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.
- Lynch, K. (1981). *A Theory of Good City Form*, Cambridge, Massachusetts, and London: The MIT Press.
- Melvin, J. (2005). *İzmler Mimarlığı Anlamak*. Murat Şahin (Çev.), İstanbul: Yem Yayınları.
- Nia, H. A. and Suleiman, Y. H. (2017). Identity in Changing Context: Factors of losing identity in new developed part of the city of Famagusta, North Cyprus. *Journal of Contemporary Urban Affairs*, 1(2), 11–20. <https://doi.org/10.25034/ijcua.2017.3644>.
- Norberg-Schulz C. (1980). *Genius Loci: Towards a Phenomenology of Architecture*, New York: Rizzoli International Publications, 27-212.
- Özcan, U. ve Güngör, S. (2019). Yersizleşmeye Rağmen. *Tadao Ando'yu" Yer" Bağlamında Okumak"*, *Yapı Dergisi (ISSN: 1300-3437, DAAI-Design and Applied Arts Index)*, 453.
- Pallasmaa, J. (1996). The Geometry of Feeling: A Look At The Phenomenology of Architecture, Theorizing A New Agenda For Architecture: An Anthology of Architectural Theory 1965-1995, K. Nesbitt (Ed.). New York: Princeton Architectural Press, 448-453.
- Relph, E. (1976). *Place And Placelessness*, Vol.67. London: Pion.
- Rıfat, M. (1990). *Dilbilim ve Göstergebilimin Çağdaş Kuramları*. İstanbul: Düzlem Yayınları.

Sönmez, B. E. (2020). A Research on Urban Identity: Sample of Kadikoy District. *Journal of Contemporary Urban Affairs*, 4(1), 21-32. <https://doi.org/10.25034/ijcua.2020.v4n1-3>.

Yalçinkaya, Ş. (2020). Iconic Buildings in Urban Sustainability, Eskişehir Technical University Journal Of Science and Technology A- Applied Sciences And Engineering, 21(2), 282-293. <https://doi.org/10.18038/estubtda.582126>.

Yargıç, S. (2009). *Küreselleşen Kentlerde İkonik Yapıların Kentsel Kimlik Oluşumuna Etkileri Üzerine İrdeleme*, Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

URL-1: <https://www.ayasofyacamii.gov.tr/tr/ayasofya-tarihi>

URL-2: <https://www.archdaily.com>

URL-3: <https://www.arkitektuel.com>

URL-4: <https://visuallexicon.wordpress.com/2017/10/09/the-palace-of-assembly-le-corbusier/>

URL-5: <https://archello.com/project/palace-of-assembly>
